

Korkein oikeus

[Etusivu](#) » [Ennakkopäätökset](#) » KKO:2022:2 [2022](#) »

KKO:2022:2

Ihmiskauppa

Rikosten yhtyminen - Rikoksen yksiköinti

Rangaistuksen määrääminen - Rangaistuslajin valinta

Diaarinumero:

R2020/297

Taltionumero:

83

Antopäivä:

26.1.2022

ECLI-tunniste:

ECLI:FI:KKO:2022:2

A oli erehdyttämällä asianomistajia majoitusolosuhteista ja ansaintamahdollisuuksista Suomessa värvännyt heidät Thaimaasta Suomeen sekä kuljettanut, vastaanottanut ja majoittanut heidät käyttäen hyväkseen 26 asianomistajan A:sta ja majoitusleirin henkilökunnasta riippuvaista asemaa ja turvatonta tilaa heidän saattamisekseen marjojen ja sienten keräämistä käsittävään pakkotyöhön ja majoitusolosuhteiden osalta ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin. A:n katsottiin menettelyllään syyllistyneen 26 ihmiskaupparikokseen.

Kysymys myös rangaistuksen määräämisestä ja lajivalinnasta ehdollisen ja ehdottoman vankeuden välillä. (Ään.)

RL 25 luku 3 § 1

Asian käsittely alemmissa oikeuksissa

Keski-Suomen kärjäoikeuden tuomio 19.1.2018 nro 18/100182 ja Vaasan hovioikeuden tuomio 26.2.2020 nro 20/108156 kuvataan tarpeellisilta osin Korkeimman oikeuden ratkaisussa.

Asian ovat ratkaisseet kärjäoikeudessa laamanni Tapani Koppinen, kärjätuomari Matti Kuuliala ja kärjänotaari Salha Hanna sekä hovioikeudessa hovioikeuden presidentti Tapani Vasama, hovioikeudenneuvos Jukka Mäkelä ja asessori Timo Torkko.

Muutoksenhaku Korkeimmassa oikeudessa

Syyttäjälle myönnettiin valituslupa.

Asianomistajille myönnettiin valituslupa oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla rajoitettuna kysymykseen siitä, onko A syyllistynyt menettelyllään yhteen vai 26 ihmiskaupparikokseen, sekä rangaistuksen määräämiseen. Muilta osin asianomistajien valituslupahakemukset hylättiin ja hovioikeuden tuomio jäi pysyväksi.

A:lle myönnettiin valituslupa oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:n 2 momentin 2 kohdan nojalla rajoitettuna kysymykseen hänelle tuomittavasta rangaistuksesta. Muilta osin A:n valituslupahakemus hylättiin ja hovioikeuden tuomio jäi pysyväksi.

Syyttäjä vaati valituksessaan, että A:n syyksi luetaan yhden ihmiskaupparikoksen sijasta 26 ihmiskaupparikosta, hänelle tuomittua yhteistä vankeusrangaistusta korotetaan ja se tuomitaan ehdottomana sekä A tuomitaan menettämään sotilasarvonsa.

Asianomistajat vaativat Korkeimmassa oikeudessa, että A:n syyksi luetaan yhden ihmiskaupparikoksen sijasta 26 ihmiskaupparikosta, hänelle tuomittua vankeusrangaistusta korotetaan ja se tuomitaan ehdottomana.

A vaati Korkeimmassa oikeudessa, että hänelle tuomittua rangaistusta alennetaan.

Syyttäjä ja asianomistajat vaativat vastauksissaan, että A:n valitus hylätään.

A vaati vastauksessaan, että syyttäjän ja asianomistajien valitukset hylätään.

Suullinen käsittely

Korkein oikeus toimitti asiassa suullisen käsittelyn rangaistuksen määräämiseen vaikuttavista seikoista.

Korkeimman oikeuden ratkaisu

Perustelut

Asian käsittely alemmissa oikeuksissa

1. Käräjäoikeus on syyttäjän vaatimuksen mukaisesti lukenut A:n syyksi 26 ihmiskaupparikosta (1.1.–9.10.2016) ja tuominnut hänet niistä sekä jätelain rikkomisesta (18.10.–31.10.2016) ja törkeästä petoksesta (16.7.2009–6.7.2010) ehdolliseen vankeuteen yhdeksi vuodeksi kahdeksaksi kuukaudeksi.

2. Hovioikeus on todennut, että syytekohtissa 1–26 tarkoitettujen ihmiskaupparikosten lukemista syyksi erillisinä ja asianomistajakohtaisina puolsi se, että A:n menettelyllä oli loukattu asianomistajien vapautta. Yksin tällä perusteella ei kuitenkaan tässä tapauksessa ollut kysymys eri rikoksista. A oli harjoittanut laillista liiketoimintaa ja pääosin järjestänyt sen niin, ettei hän ollut siinä syyllistynyt ihmiskaupparikoksiin. A:n syyksi luetun menettelyn keinot ja tekotavat olivat kohdistuneet asianomistajiin samoilla toimilla, joiden taustalla oli sama motivaatioperusta. A:n menettelyllä oli myös selvä ajallinen ja paikallinen yhteys. Näillä perusteilla A:n menettelyssä oli luonnollisen katsantokannan mukaisesti kysymys vain yhdestä ihmiskaupparikoksesta. Hovioikeus tuomitsi A:n yhdestä ihmiskaupparikoksesta sekä muista käräjäoikeuden hänen syykseen lukemista rikoksista ehdolliseen vankeuteen yhdeksi vuodeksi neljäksi kuukaudeksi.

Korkeimman oikeuden ratkaistavana olevat kysymykset

3. Korkeimman oikeuden ratkaistavana on syyttäjän ja asianomistajien valitusten johdosta kysymys siitä, onko A:n syyksi hovioikeudessa luettua ja useaan asianomistajaan kohdistunutta menettelyä ajalla 1.1.2016–9.10.2016 pidettävä yhtenä vai useampana ihmiskaupparikoksena. Lisäksi Korkeimman oikeuden ratkaistavana on syyttäjän, asianomistajien ja A:n valituksen johdosta rangaistuksen määrääminen.

Ihmiskauppaa koskeva rangaistussäännös

4. Rikoslain 25 luvun 3 §:n 1 momentin nojalla ihmiskaupasta tuomitaan se, joka 1) käyttämällä hyväksi toisen riippuvaista asemaa tai turvatonta tilaa taikka toista painostamalla, 2) erehdyttämällä toista tai tämän erehdyttä hyväksi käyttämällä, 3) maksamalla korvauksen toista määräysvallassaan pitävälle henkilölle tai 4) ottamalla vastaan sellaisen korvauksen ottaa toisen määräysvaltaansa, värvää toisen taikka luovuttaa, kuljettaa, vastaanottaa tai majoittaa toisen hänen saattamiseksi 20 luvun 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun tai siihen rinnastettavan seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi, pakkotyöhön tai muihin ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin taikka elimien tai kudoksien poistamiseksi.

Hovioikeuden A:n syyksi lukema menettely

5. Asianomistajat olivat tulleet Suomeen Thaimaasta metsämarjojen ja -sienten poimintatyöhön noin kolmen kuukauden ajaksi. Hovioikeus on katsonut selvitetyn, että marjanpoimijoille oli etukäteen annettu virheellisiä tietoja majoitusolosuhteista Suomessa. A oli majoittanut heidät tiloihin, joissa oli viranomaistarkastuksissa todettu turvallisuutta vaarantavia puutteita ja järjestelyitä sekä useita epäkohtia ja olosuhteita, joiden seurauksena tilojen käyttäjille oli voinut aiheutua terveyshaittaa. Marjanpoimijoilta majoituksesta perityt kulut olivat majoituksen laatuun nähden kohtuuttomia.

6. Hovioikeus on lisäksi katsonut asiassa selvitetyn, että asianomistajat olivat joutuneet ennalta sovitulla tavalla lyhentämään Suomeen tulostaan johtuneita matkakulujaan ja niistä aiheutunutta velkaansa ennen kuin heille oli suoritettu marjojen ja sienten poiminnasta kertyneitä ansioita. Tämä oli johtanut siihen, ettei asianomistajilla ollut käytännöllisesti katsoen lainkaan rahaa välttämättömien perustarpeidensa tyydyttämiseen Suomessa oleskelun aikana. Marjanpoimijat olivat tehneet pitkiä työpäiviä käytännössä ilman mahdollisuutta vapaapäiviin. Velan lyhentämisvelvollisuus oli johtanut myös siihen, että asianomistajat eivät olleet katsoneet voivansa lopettaa työntekoaan ja poistua marjanpoimijoiden leiristä.

7. Hovioikeus on todennut asiassa riidattomaksi, että asianomistajien ansiotaso oli jäänyt alhaisemmaksi kuin mitä A ja hänen lukuunsa toimineet henkilöt olivat heille ennalta kertoneet. Asianomistajat olivat ensimmäistä kertaa Suomessa marjanpoimintatyössä ja heistä oli muodostettu omat ryhmänsä, jolloin heillä ei ollut tarvittavaa osaamista hyvien marjapaikkojen löytämiseen. A ja hänen lukuunsa toimineet henkilöt olivat antaneet asianomistajille virheellisiä ja puutteellisia tietoja myös opastuksesta ja työolosuhteista Suomessa. Asianomistajille ei ollut järjestetty sellaista opastusta, jonka avulla he olisivat pystyneet alusta alkaen poimimaan ansioiden saamiseksi tarpeellisen määrän marjoja.

8. Hovioikeus on katsonut selvitetyn myös, että marjanpoimijoiden leirin henkilökunta oli vaatinut marjanpoimijoita luovuttamaan passinsa ja lentolippunsa heille. Tämän toimenpiteen tarkoituksena oli ollut se, että poimijat jatkaisivat mahdollisimman kauan poimintatyötä, maksaisivat A:n yritykselle korvauksia saamistaan palveluista ja lyhentäisivät matkakuluista aiheutunutta velkaansa tai paluulipun muutoksista johtuvat kustannukset. Passien ja lentolippujen haltuunottoa hovioikeus on pitänyt asianomistajien A:sta riippuvaisen ja turvattoman aseman kannalta olennaisena toimenä. Hovioikeus on katsonut selvitetyn, että marjanpoimijoilla ei käytännössä ollut ollut mahdollisuutta lopettaa työntekoaan ja palata kotimaahansa.

9. Hovioikeus on todennut, että marjanpoimijoiden kotimaan elintasosta johtuneiden varallisuuserojen lisäksi asianomistajien velkaantuminen, velan perintä poimintatuloista, poimintatulojen vähäisyys, perittyjen majoitus- ja muiden kulujen kohtuuttomuus, asianomistajien kielitaidottomuus ja ulkomaalaisuus, passien poisotto sekä rajoitettu mahdollisuus palata ennen aikaisesta kotimaahan olivat seikkoja, joiden johdosta asianomistajat olivat olleet turvattomassa tilassa ja joutuneet hyväksikäytön kohteiksi. Kielitaidottomat asianomistajat olivat Suomessa olleet täysin riippuvaisia A:sta ja leirin henkilökunnasta eikä heillä ollut tietoa oikeuksistaan ja oikeussuojakeinoistaan Suomessa.

10. Hovioikeus on edellä selostetun perusteella katsonut selvitettyksi, että A oli rikoslain 25 luvun 3 §:n tarkoittamalla tavalla kuljettanut, vastaanottanut ja majoittanut kaikki asianomistajat sekä saattanut heidät rangaistussäännöksessä tarkoitettuun pakkotyöhön ja ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin. A:n menettelyä kokonaisuutena arvioiden A:n käyttämien keinojen, tekotapojen ja tarkoituksen välillä oli ollut yhteys, jonka perusteella A:n menettelyssä oli kysymys rikoslain säännöksessä tarkoitettusta ihmiskaupasta.

Yksi rikos vai eri rikokset, yksiköintiä koskevat oikeusohjeet

11. Voimassa olevaan lakiin ei sisälly säännöstä, joka koskisi yksittäisten tekojen katsomista yhdeksi tai useammaksi rikokseksi, vaan kysymys on jätetty viime kädessä oikeuskäytännössä ratkaistavaksi. Oikeuskäytännössä arvioinnin lähtökohdaksi on otettu lain esitöissä mainitun mukaisesti niin sanottu luonnollinen katsantokanta (HE 84/1980 vp s. 8 ja LaVM 15/1990 vp s. 3). Tekojen ykseyden arvioinnissa on tällöin kiinnitetty huomiota erityisesti tekojen ajalliseen ulottuvuuteen sekä siihen, onko kysymys ollut yhtenäisestä toiminnasta vai selvästi erillisistä teoista. Rikostunnusmerkistöjen muotoilu, niiden tavoitteet ja niillä suojattavat oikeushyvät, asianomistajien lukumäärä sekä tekojen motivaatioperusta vaikuttavat siihen, pidetäänkö tekoja yhtenä vai useampana rikoksena (ks. KKO 2018:17, kohta 10 ja siinä viitatu ratkaisut).

12. Tässä asiassa selvänä on pidettävä sitä, että A:n menettely on motivaatioperustan ja osatekojen ajallisen yhteyden kannalta arvioituina yhtenäinen kokonaisuus. Tulkintakysymyksenä ratkaistavana on sen merkitys, että teko on kohdistunut useampiin asianomistajiin. Asianomistajatahon merkitys on arvioinnissa erilainen esimerkiksi omaisuusrikoksissa ja henkilöön kohdistuvissa rikoksissa. Vakiintuneen tulkintatavan mukaan voimakkaasti henkilöön liittyviin oikeuksiin kuten henkeen, terveyteen, vapauteen, seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen tai kunniaan kohdistuvat loukkaukset yksiköidään lähtökohtaisesti erillisiksi teoiksi asianomistajien määrän mukaisesti. Sen, joka samalla laukauksella haavoittaa kahta henkilöä tai samalla lausumalla loukkaa kahden eri henkilön kunniaa, on katsottu syyllistyvän kahteen eri rikokseen (HE 84/1980 vp s. 8).

13. Tämä lähtökohtainen tulkintatapa ei ole muuttunut yhtenäisrangaistusjärjestelmään siirtymisen ja sitä koskevan, edellä siteeratun esityölausuman jälkeenkään. Esimerkiksi ratkaisussa KKO 2010:88 (kohta 66) yhdessä TV-lähetyksessä esitetyn kolmen henkilön kunniaa loukkaavan lausunnon on katsottu muodostavan kolme törkeää kunnianloukkausta. Ratkaisussa KKO 2010:1 on ollut kysymys yhtiön toimitusjohtajan neljään eri työntekijään yhtiön taukotiloissa kohdistamasta hyväksikäytöstä, jota arvioitiin neljänä seksuaalirikoksena.

Korkeimman oikeuden arviointi tässä tapauksessa

14. Ihmiskauppaa koskeva rangaistussäännös on sijoitettu rikoslain vapautta loukkaavia rikoksia koskevaan lukuun. Säännöksen sanamuodosta ja sisällöstä ilmenevin tavoin ihmiskaupassa on kysymys korostuneesti henkilöön kohdistuvasta rikoksesta. Säännöksen keskeisenä tarkoituksena on suojella ihmisen vapautta, joka on erottamattomasti henkilöön liittyvä oikeushyvä. Olennaisena suojattavana oikeushyvinä on myös asianomistajan itsemääräämisoikeus.

15. Ihmiskauppana rangaistavan teon luonnetta ei kuvaa yksinomaan vapaudenriisto ja sen intensiivisyys. Voimassa olevan ihmiskauppasäännöksen esitöissä on korostettu, ettei turvattoman tilan ja riippuvaisen aseman käsitteitä tule tulkita suppeasti, sillä turvattoman tilan ja riippuvaisen aseman hyväksikäyttö voi perustua myös psyykkisiin keinoihin (LaVM 15/2004 vp s. 3). Tässä tapauksessa on selvitetty, että asianomistajat eivät muun muassa velkasuhteestaan johtuen olleet kokeneet voivansa lopettaa työntekoa ja poistua leiristä. Korkein oikeus toteaa, että A:n menettelyn seurauksena useat henkilöt ovat tosiasiallisesti menettäneet vapautensa toimia haluamallaan tavalla ja että A:n teko on ollut ajallisesti ja paikallisesti yhtenäinen kokonaisuus.

16. Ihmiskaupassa teko tyypillisesti loukkaa uhrin vapautta, itsemääräämisoikeutta ja henkilökohtaista turvallisuutta. Kun kysymys on näin keskeisesti asianomistajan henkilöön kohdistuvasta rikoksesta, rikoksen yksiköinnissä sovellettavat periaatteet puoltavat asianomistajakohtaista yksiköintiä. Rikoksen yksiköinnissä ei ole syytä antaa punninnassa yhtä merkittävää painoarvoa tekokokonaisuuden ajalliselle yhtenäisyydelle ja yhteiselle motivaatioperustalle eli sille, että menettely on kaikkien asianomistajien osalta perustunut tavoitteeseen taloudellisen edun saavuttamisesta.

17. Edellä mainituilla perusteilla Korkein oikeus katsoo, että A on syyllistynyt menettelyllään 26 ihmiskaupparikokseen.

Rangaistuksen määrääminen

18. Rangaistuksen määräämistä koskevien rikoslain 6 luvun 3 ja 4 §:n säännösten soveltamisesta on lausuttu muun muassa ratkaisussa KKO 2011:102 (kohdat 18–19).

19. Yhteistä rangaistusta mitattaessa on rikoslain 7 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan lähtökohdaksi otettava siitä rikoksesta tuomittava rangaistus, josta tuomioistuimen harkinnan mukaan olisi tuleva ankarin rangaistus, sekä mitattava rikoksista yhteinen rangaistus siten, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa myös rikosten lukumäärään, vakavuuteen ja keskinäiseen yhteyteen. Tarkoituksena on viime kädessä pyrkiä kokonaisrangaistukseen, joka on oikeudenmukaisessa suhteessa rikosten kokonaisuuteen (HE 40/1990 vp s. 31).

20. Korkein oikeus ei ole antanut ennakkoratkaisua, jossa olisi kysymys rangaistuksen mittaamisesta nyt käsillä olevaan tapaukseen verrattavasta ihmiskaupasta. Ihmiskauppaa koskevia tuomioita ei ole myöskään alemmissa oikeusasteissa annettu siinä laajuudessa, että rangaistuskäytännön pohjalta olisi saatavissa riittävän kattavaa yleistä rangaistustasoa kuvaavaa selvitystä.

21. Rikoslain 25 luvun 3 §:n nojalla ihmiskaupasta tuomitaan vankeutta vähintään 4 kuukautta ja enintään 6 vuotta. Säädetty rangaistusasteikko ilmentää ihmiskaupparikoksen vakavuutta. Laaja rangaistusasteikko voi toisaalta tulla sovellettavaksi tekotavoiltaan sekä vakavuudeltaan ja vahingollisuudeltaan hyvin erilaisiin tekoihin. Rangaistussäännöksen perusteluissa on todettu, että rangaistusta mitattaessa on otettava huomioon esimerkiksi, missä asemassa uhri on ollut, mitä tekotapoja on käytetty, onko teon tarkoitus toteutunut ja millaista vahinkoa uhrille on aiheutunut (HE 34/2004 vp s. 98).

22. Rangaistusta mitattaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten vahingollinen ja vaarallinen teko on ollut. Ihmiskaupparikos on sitä vahingollisempi ja vaarallisempi, mitä nöyryyttävämmiin ja syvämmiin vapauden ja mitä haitallisemmat sen seuraukset ovat tai olisivat tapauksen olosuhteissa voineet olla. Toiseksi huomioon voidaan ottaa myös se, kuinka monia ihmiskaupan tunnusmerkistön mukaisia keinoja ja tekotapoja teossa on käytetty sekä kuinka monet ja millaiset tarkoitukset teolla on ollut. Kolmanneksi ihmiskaupparikosten kaltaisissa, useimmiten osana suurempaa mahdollisesti kansainvälistäkin organisaatiota tehdyissä teoissa on kiinnitettävä huomiota tekijän määräysvallan ja osallisuuden määrään toiminnassa sekä hänen syyllisyytensä asteeseen.

Rangaistuksen mittaaminen tässä tapauksessa

23. A:n teko ei ole ollut yhtä vahingollinen ja vaarallinen kuin teko, jossa asianomistajat olisi saatettu esimerkiksi seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi taikka jossa heidän terveytensä olisi selvitetty vahingoittuneen. Asianomistajat on kuitenkin saatettu pakkotyöhön ja ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin, joissa he ovat joutuneet olemaan noin kolmen kuukauden ajan vailla tosiasiallista mahdollisuutta lopettaa työntekoa ja palata kotimaahansa. Lisäksi heidän maksettavakseen on vielä kotimaahan palaamisen jälkeen jäänyt matkakuluista aiheutunutta velkaa, joka on määrältään merkittävä heidän varallisuusoloihinsa nähden.

24. Kuten edellä on todettu, tässä tapauksessa on täyttynyt kaksi ihmiskaupan keinoa, eli asianomistajien erehdyttäminen sekä heidän riippuvaisen asemansa ja turvattoman tilansa hyväksikäyttäminen. Tekotavoista on täyttynyt asianomistajien värvääminen, vastaanottaminen, kuljettaminen sekä majoittaminen. Ihmiskaupan tarkoituksista on täyttynyt pakkotyöhön ja ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin saattaminen.

25. Pakkotyö, johon asianomistajat ovat joutuneet, on ollut fyysisesti raskasta, ja asianomistajat ovat tehneet sitä ilman tosiasiallista mahdollisuutta riittävään lepoon ja palautumiseen. Heille ei ole kertynyt ansioita, ja he ovat joutuneet Suomeen tulon vuoksi taloudelliseen ahdinkoon. Asumisolosuhteet ovat olleet heikot ja puutteelliset. Lisäksi, kuten hovioikeus on todennut, A on pyrkinyt taloudellisen hyödyn saamiseen laajentamalla liiketoimintaansa hallitsemattomasti ja siirtämällä kaiken tästä aiheutuneen riskin asianomistajille. A on suhtautunut välinpitämättömästi asianomistajien asemaan ja viranomaisille antamiinsa sitoumuksiin toiminnan järjestämisestä. Korkein oikeus toteaa, että nämä seikat osoittavat teon moitittavuutta.

26. Kokonaisuutena tarkasteltuna A:n menettelyä on kuitenkin pidettävä hovioikeuden toteamin tavoin lievemmin arvioitavana kuin ihmiskaupparikoksen tunnusmerkistön tyyppitapausta. Asianomistajien vapauden rajoittuminen on johtunut heidän taloudellisten edellytystensä ja tosiasiallisten toimintamahdollisuuksiensa puutteesta, ei fyysisestä vapauden rajoittamisesta. Asiassa ei ole väitettykään, että valtaosa A:n marjanpoiminnassa työllistämistä yli kahdestasadasta marjanpoimijasta olisi ollut ihmiskaupan kohteena. Vaikka A on moitittavista taloudellisista motiiveista laiminlyönyt ensikertalaisten poimijoiden erityisten tarpeiden huomioon ottamisen, hän ei kuitenkaan ole syyllistynyt yhtä moitittavaan menettelyyn kuin toimintamallin perustuessa kokonaisuudessaan tällaiseen kaltoinkohteluun.

27. Hovioikeus on katsonut A:n menettelyn moitittavuutta vähentäväksi myös sen, että hän ei ole itse luonut teon mahdollistaneita Thaimaassa noudatettuja menettelytapoja, vaan on käyttänyt hyväkseen thaimaalaisten poimijoiden rekrytointiin liittyviä puutteellisesti säädeltyjä ja valvottuja rakenteita ja menettelyjä. Tältä osin Korkein oikeus katsoo, ettei kysymyksessä ole seikka, joka vähentäisi teon moitittavuutta. Suomea koskevien olosuhteiden ja ansaintamahdollisuuksien erehdyttävä esittämistapa samoin kuin Suomessa asumisjärjestelyjen, ansioiden maksamisen, opastuksen ja työolosuhteiden osalta noudatettu toimintatapa on ollut A:n määräysvallassa. Hänen olisi ollut mahdollista järjestää toimintansa myös siten, että kysymys ei ole ihmiskaupasta yhdenkään poimijan osalta. A oli nimenomaisesti Suomen viranomaisille sitoutunut järjestämään toimintansa asianmukaisesti.

28. Arvioituaan edellä mainittuja seikkoja kokonaisuutena Korkein oikeus päätyy siihen, että yhdestä ihmiskaupparikoksesta tuomittava oikeudenmukainen rangaistus on asiassa 10 kuukautta vankeutta, joka muodostaa yhteisen rangaistuksen pohjarangaistuksen.

29. Edellä kohdassa 19 todetuista tavoin mitattaessa yhteistä rangaistusta kaikista A:n syyksi luetuista ihmiskaupparikoksista on pyrittävä kokonaisrangaistukseen, joka on oikeudenmukaisessa ja kohtuullisessa suhteessa rikosten kokonaisuuteen. Tämä on erityisen perusteltua silloin kun rikokset liittyvät kiinteästi toisiinsa (KKO 2014:85, kohta 9).

30. A:n syyksi luetut ihmiskaupparikokset muodostavat ajallisen ja toiminnallisen kokonaisuuden, jossa toiminnan motivaatioperusta on pysynyt samana eivätkä eri rikoksiksi katsotut teot ole edellyttäneet erillistä päätöksentekoa. Oikeuskäytännössä on katsottu, että kun osateoilla on täysin sama muuttumaton motivaatioperusta, rikosten lukumäärästä johtuva kokonaisrangaistusta lisäävä vaikutus on vähäisempi kuin tilanteessa, jossa rikoksilla ei ole ollut keskinäistä yhteyttä (KKO 2018:44, kohta 17, KKO 2017:88, kohta 27 ja KKO 2011:93, kohta 18). Korkein oikeus on muun muassa ratkaisussaan KKO 2018:44 (kohta 17) todennut, että tämänkaltaisessa tilanteessa useita rikoksia voi olla perusteltua arvioida kokonaisuutena yhteistä rangaistusta mitattaessa.

31. Edellä selostetun perusteella Korkein oikeus arvioi, että 25 muun ihmiskaupan vaikutus yhteiseen rangaistukseen on syytä arvioida kokonaisuutena. Tässä arvioinnissa niiden vaikutus yhteiseen rangaistukseen on selvästi vähäisempi kuin henkilöön kohdistuvissa rikoksissa se tyypillisesti olisi (vrt. esim. KKO 2018:60, kohta 23). Korkein oikeus arvioi muiden ihmiskaupparikosten osuudeksi yhteisestä rangaistuksesta 10 kuukautta. Korkein oikeus hyväksyy alempien asteiden ratkaisun siltä osin kuin ne ovat katsoneet, että törkeän petoksen vaikutus yhteiseen rangaistukseen on 2 kuukautta ja ettei jätelain rikkomisella ole konkreettista vaikutusta yhteiseen rangaistukseen. Näin ollen A:lle tuomittava yhteinen rangaistus on 1 vuosi 10 kuukautta vankeutta.

Rangaistuslajin valinta

32. Rikoslain 6 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan määräaikainen, enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, jollei rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys tai tekijän aikaisempi rikollisuus edellytä ehdottomaan vankeuteen tuomitsemista.

33. Säännöksen sanamuodon mukaisesti alle kahden vuoden vankeusrangaistuksissa lähtökohtana on rangaistuksen ehdollisuus, elleivät säännöksessä mainitut seikat edellytä rangaistuksen tuomitsemista ehdottomana. Oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että mitä lähempänä rangaistus on kahta vuotta vankeutta, sitä painavampia perusteita tarvitaan, jotta rangaistus voidaan tuomita ehdollisena. Yleensä ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitseminen ensikertalaiselle tulee kysymykseen vasta yli vuoden pituisissa rangaistuksissa. Ehdollisen ja ehdottoman vankeuden välinen rangaistuslajin valinta on kuitenkin kokonaisharkintaa. (KKO 2020:48, kohta 17 ja siinä viitatu ratkaisut.)

34. Ehdollisen ja ehdottoman vankeuden välisessä lajivalinnassa keskeisiä arvioitavia seikkoja ovat rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys ja tekijän aikaisempi rikollisuus. Lain esitöiden mukaan rikoksen vakavuus viittaa ensi sijassa ulkoiseen teonkuvaan, ennen kaikkea aiheutettuun vahinkoon ja teolla tuotettuun vaaraan. Tämän ohella teon moitittavuus- ja törkeysarvosteluun vaikuttaa tekijän syyllisyys. Syyllisyysarvostelu painottaa konkreettisesta teosta ilmenevää syyllisyyttä. (HE 44/2002 vp s. 205.)

35. A:ta ei ole aiemmin tuomittu vankeusrangaistukseen, eikä aiempi rikollisuus siten ole este rangaistuksen tuomitsemiselle ehdollisena.

36. A:lle tuomitun rangaistuksen pituus, 1 vuosi 10 kuukautta, on lähellä kahta vuotta ja siten rangaistuksen pituus puoltaa enemmän rangaistuksen tuomitsemista ehdottomana kuin ehdollisena. Kuten edellä on todettu, teko on ollut vakava ja osoittanut piittaamattomuutta asianomistajia kohtaan. Rikoskokonaisuus on vakavalla tavalla loukannut 26 asianomistajan vapautta. Asianomistajille on aiheutunut heidän olosuhteisiinsa nähden myös raskaat taloudelliset seuraamukset. Menettely on kestänyt usean kuukauden ajan, ja A:lla on tuona aikana ollut mahdollisuus korjata menettelyään. Nämä seikat puoltavat vankeuden tuomitsemista ehdottomana.

37. Toisaalta A:n menettelyssä on ollut merkittävältä osin kysymys pikemminkin tarkoituksellisesta tietämättömyydestä ja toimintavelvollisuuksien laiminlyönnistä kuin tarkkaan harkitusta päätöksestä ja nimenomaisesta pyrkimyksestä rakentaa liiketoimintaa ihmiskaupan varaan. Seuraukset ovat osin johtuneet A:n pyrkimyksestä laajentaa ulkomaisten poimijoiden työhön perustunutta marjanpoimintaa ja metsäsienten keruuta käsittänyttä jo aiemmin harjoittamaansa laillista liiketoimintaa.

38. Asiassa on edellä ilmenevin tavoin sekä ehdollista että ehdotonta vankeutta puoltavia seikkoja. Korkein oikeus päätyy lajivalintaa koskevassa harkinnassaan siihen, että ehdotonta vankeusrangaistusta puoltavat seikat ovat painavampia ottaen huomioon tuomitun rangaistuksen pituus, lähes kaksi vuotta vankeutta, sekä teon vakavuus ja siitä ilmenevä A:n syyllisyys. Näin ollen A on ensikertalaisuudestaan huolimatta tuomittava ehdottomaan vankeuteen. Koska tuomittu rangaistus on alle kaksi vuotta vankeutta, A:ta ei tuomita menettämään sotilasarvoaan.

Tuomiolauselma

Hovioikeuden tuomiota muutetaan seuraavasti:

Hovioikeuden tuomio kumotaan syyksilukemisen ja rangaistusseuraamuksen osalta. Asia jätetään syyksilukemista koskevilta osin käräjäoikeuden tuomion varaan. A tuomitaan 26 ihmiskaupparikoksesta (syytekohtat 1–26), jätelain rikkomisesta (syytekohta 27) ja törkeästä petoksesta (syytekohta 28) vankeuteen yhdeksi vuodeksi ja kymmeneksi kuukaudeksi. Muilta osin hovioikeuden tuomiota ei muuteta.

Syyttäjän vaatimus sotilasarvon tuomitsemisesta menetetyksi hylätään.

Asian ovat ratkaisseet oikeusneuvokset Juha Häyhä (eri mieltä), Pekka Koponen, Kirsti Uusitalo, Mika Ilveskero (eri mieltä) ja Eva Tammi-Salminen. Esittelijä Leena Ravi (mietintö).

Esittelijän mietintö ja eri mieltä olevien jäsenten lausunnot

Määräaikainen oikeussihteeri Ravi: Esittelijän mietintö oli Korkeimman oikeuden ratkaisun mukainen kohtien 1–37 osalta. Muilta osin esittelijä esitti, että Korkein oikeus lausuu perusteluinaan ja lopputuloksenaan seuraavan:

Asiassa on edellä ilmenevin tavoin sekä ehdollista että ehdotonta vankeutta puoltavia seikkoja. Korkein oikeus päätynee kuitenkin lajivalintaa koskevassa harkinnassaan siihen, että ehdollista vankeusrangaistusta puoltavat seikat ovat painavampia, kun otetaan huomioon se, että A:ta ei ole aiemmin rikoksista tuomittu ja että kokonaisuudesta ei ole pääteltävissä, että menettely olisi etukäteen harkittu tarkoituksena saattaa asianomistajat ihmiskaupan uhreiksi. Näin ollen myöskään rikoksesta ilmenevä syyllisyys ei edellytä vankeuden tuomitsemista ehdottomana. Koska tuomittu rangaistus on alle kaksi vuotta vankeutta, A:ta ei tuomita menettämään sotilasarvoaan.

Oikeusneuvos Ilveskero: Hyväksyn esittelijän mietinnön.

Oikeusneuvos Häyhä: Olen samaa mieltä kuin oikeusneuvos Ilveskero.